

Ελληνική εξωτερική πολιτική. Φοβικό σύνδρομο και πολιτική ολιγωρία

Το γεγονός ότι τον τελευταίο καιρό έχει ανοίξει μία δημόσια συζήτηση για το δέον γενέσθαι στα ελληνοτουρκικά δεν οφείλεται μόνο στο επεισόδιο της Καρπάθου. Για την ακρίβεια, ο θάνατος του σμηναγού Κώστα Ηλιάκη (Μάιος 2006) ήταν η αφορμή για να βγουν με δραματικό τρόπο στην επιφάνεια οι αντιφάσεις και τα ελλείμματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο κρίσιμο αυτό μέτωπο. Είναι εξώφθαλμο πλέον ότι η σημερινή γραμμή πλεύσης αποδεικνύεται ολοένα και περισσότερο ανίκανη να φέρει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Η Αθήνα είναι εδώ και 33 χρόνια αντιμέτωπη με την κλιμακούμενη τουρκική επεκτατική πίεση. Σ' όλο αυτό το διάστημα, από τις διαδοχικές ελληνικές κυβερνήσεις έγιναν επανειλημμένες προσπάθειες και για την διαμόρφωση συνθηκών ύφεσης και για την αναζήτηση λύσεων. Τα αποτελέσματα ήταν περιστασιακά σ' ό,τι αφορά το πρώτο και μηδενικά σ' ό,τι αφορά το δεύτερο. Εάν ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε ακολουθήσει μία στρατηγική ανάσχεσης της τουρκικής επεκτατικής πίεσης, δεν συνέβη το ίδιο με τον Κώστα Μητσotάκη και λίγα χρόνια αργότερα με τον Κώστα Σημίτη. Και οι δύο τελευταίοι ήταν διατεθειμένοι να παρακάμψουν εθνικά στερεότυπα και να προβούν σε υποχωρήσεις, προκειμένου να επιτύχουν μία διευθέτηση και να κλείσουν το ελληνοτουρκικό μέτωπο.

Γιατί απέτυχαν; Ούτε οι πρώην πρωθυπουργοί, ούτε κανείς από τους υπο-

στηρικτές της πολιτικής τους δεν έκαναν τον κόπο να δώσουν μία πειστική απάντηση. Η πραγματικότητα είναι ότι η Άγκυρα ζητάει τόσα πολλά, που ακόμα και η πιο ενδοτική ελληνική κυβέρνηση δεν μπορεί να τα δώσει. Το γεγονός αυτό θα έπρεπε να έχει διδάξει πρώτα απ' όλα τους ίδιους τους πρωταγωνιστές, αλλά, όπως φαίνεται, οι άνθρωποι δεν διδάσκονται πάντα από την πείρα τους. Υπό το κράτος έντονου φοβικού συνδρόμου, η ελληνική πολιτική ελίτ επιδίδεται κατά κανόνα σε μία εσωτερική διαπραγματεύση για τον χαρακτήρα και το μέγεθος της επόμενης μονομερούς εθνικής υποχώρησης. Κι αυτό, χωρίς να υπάρχει στο τραπέζι μία συγκεκριμένη τουρκική πρόταση, η οποία εάν γίνει αποδεκτή από την Αθήνα θα λυθεί οριστικά η διένεξη. Χαρακτηριστική περίπτωση η παρέμβαση του Κωστή Στεφανόπουλου.

Η παρέμβαση Στεφανόπουλου

Οι αντιδράσεις, που πυροδότησε το άρθρο του στην «Καθημερινή» (Μάιος 2006) καταδεικνύουν ότι υπό το κράτος του φοβικού συνδρόμου και της αμηχανίας της, η κυβέρνηση Καραμανλή ερωτοτροπεί με την ιδέα να επιστρέψει στην γραμμή των Κώστα Σημίτη και Γιώργου Παπανδρέου. Εκτός αυτού, όμως, καταδεικνύουν και την παλινδρόμηση των ίδιων των πολιτών ανάμεσα στην επιθυμία τους για ηρεμία στο ελληνοτουρκικό μέτωπο και στην δυσκολία τους να ακρωτηριάσουν την εθνική της αξιοπρέπεια.

Ο πρώην πρόεδρος εκκινεί από την σωστή διαπίστωση ότι «η πολιτική μας, που ελπίζει και εύχεται την λύση των προβλημάτων με την Τουρκία, μέσω των διαπραγματεύσεων για την μελλοντική ένταξη της χώρας αυτής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν έχει αποδώσει το παραμικρό». Έχει εν μέρει δίκιο, επίσης, όταν διαπιστώνει ότι αποτελέσματα του αδιεξόδου είναι «οι υπέρογκες στρατιωτικές δαπάνες... η καθημερινή διακινδύνευση των πιλότων μας και οι απώλειες που θρηνούμε, η διαρκής ενασχόλησή μας με τα σχετικά θέματα και η υποχωρητικότητά μας που εκδηλώνεται συχνά για να μην οξύνουμε το πρόβλημα και επιβαρύνουμε την κατάσταση». Εν μέρει, γιατί η υποχωρητικότητα δεν είναι αναπόφευκτο αποτέλεσμα, αλλά πολιτική επιλογή της Αθήνας.

Ο Κωστής Στεφανόπουλος επισημαίνει σωστά ότι η «η ενταξιακή διαδικασία (της Τουρκίας) προσφέρει ευκαιρίες στην χώρα μας, αλλά δεν επωφελούμεθα, με τον τρόπο που μπορούμε». Υπενθυμίζουμε, ότι η Ελλάδα δεν αξιοποίησε ούτε την μοναδική ευκαιρία τον Δεκέμβριο 2004, όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έκρινε το αίτημα της Τουρκίας να της δοθεί ημερομηνία έναρξης των ενταξιακών της διαπραγματεύσεων. Τότε, είχε και θεσμικό δικαίωμα και πολιτική δυνατότητα να θέσει ως όρο για το «ναι» της την

ακύρωση της πρωτοφανούς κι ασύμβατης με τον ευρωπαϊκό πολιτικό πολιτισμό απόφασης του τουρκικού Κοινοβουλίου ότι η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων αποτελεί αιτία πολέμου. Όπως γενικά η υποχωρητικότητα, έτσι κι αυτή η ολιγωρία δεν ήταν αντικειμενική δυσκολία. Ήταν πολιτική επιλογή της Αθήνας, για την οποία υπάρχουν ευθύνες.

Αναφερόμενος στα ελληνοτουρκικά στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο πρώην πρόεδρος εκτιμά ότι «κανείς, άλλωστε, δεν θα μας συμπαρασταθεί σε αυτήν την προσπάθεια». Έχει λάθος. Είναι πολλές πια οι χώρες-μέλη, που θέλουν να εκτροχιάσουν την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας. Γι' αυτό και είναι διατεθειμένες να παίξουν τον ρόλο του αυστηρού κριτή ακόμα και για αμιγώς ελληνικού ενδιαφέροντος θέματα, υπό την προϋπόθεση ότι οι άμεσα ενδιαφερόμενες χώρες-μέλη θα τους δώσουν τις ευκαιρίες.

Μετά απ' όλα αυτά, ο Κωστής Στεφανόπουλος χαρακτηρίζει την προσφυγή στη Χάγη σαν μοναδική διέξοδο. Και ζητάει να ξαναθυμίσουμε την πρόβλεψη της απόφασης του Ελσίνκι για να ασκηθεί πίεση στην Άγκυρα να ακολουθήσει αυτή την οδό. Υπενθυμίζουμε, ότι εκείνη η απόφαση περιλάμβανε μία γενική σύσταση, που απευθυνόταν κυρίως στην Ελλάδα και την Τουρκία (χωρίς να τις αναφέρει ρητά), να διαπραγματευθούν τις υπάρχουσες «συνοριακές διαφορές» τους «και άλλα συναφή θέματα». Προσέθετε, μάλιστα, ότι εάν δεν καταφέρουν να τις επιλύσουν, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα επανεξετάσει την κατάσταση με σκοπό να παραπέμψει τις διαφορές στη Χάγη.

Όπως σωστά αναφέρει και ο πρώην πρόεδρος, η Άγκυρα δεν έχει αναγνωρίσει την δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου και ως εκ τούτου για την παραπομπή απαιτείται η υπογραφή συνυποσχετικού. Κατά συνέπεια, η απόφαση του Ελσίνκι, χωρίς να περιλαμβάνει αυστηρό χρονοδιάγραμμα για την παραπομπή, ωθούσε προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν είναι αυτονόητο, όμως, ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα θέσει την θετική ανταπόκριση της Τουρκίας ως όρο για την συνέχιση της ενταξιακής της πορείας.

Υπενθυμίζουμε, ότι μέχρι τώρα, η Αθήνα αναγνωρίζει ως ελληνοτουρκική νομική διαφορά μόνο την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, γιατί μόνο αυτή δεν καλύπτεται από τις διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου, ή από τις υφιστάμενες συνθήκες και συμφωνίες. Αυτό δεν σημαίνει πως αρνείται την ύπαρξη των άλλων προβλημάτων στο Αιγαίο. Θεωρεί, όμως, ότι πρόκειται για πολιτικές διαφορές, οι οποίες έχουν προκύψει από τις μονομερείς τουρκικές διεκδικήσεις. Γι' αυτό και επί δεκαετίες η επίσημη ελληνική θέση ήταν ότι στο Διεθνές Δικαστήριο πρέπει να παραπεμφθεί μόνο το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας.

Ο Κωστής Στεφανόπουλος γράφει, ότι η θέση πως «αναγνωρίζουμε ως μόνη διαφορά τον καθορισμό των ορίων της υφαλοκρηπίδας, δεν φαίνεται σοβα-

ρή. Οι διαφορές δημιουργούνται, όταν ένα κράτος διατυπώνει αξιώσεις, δικαιοι ή άδικοι, κατά του άλλου». Όπως αρκετοί άλλοι, ισοπεδώνει την κρίσιμη διάκριση μεταξύ νομικής και πολιτικής διαφοράς. Έχει δίκιο, όμως, όταν δηλώνει ότι «ο καθορισμός, άλλωστε, της υφαλοκρηπίδος συνδέεται απολύτως με τον προσδιορισμό των χωρικών υδάτων και συνεπώς περιλαμβάνει και το αντικείμενο αυτό».

Σύμφωνα με την νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου (χαρακτηριστική η υπόθεση Κατάρ κατά Μπαχρέιν) εάν η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας γίνει με βάση τα υφιστάμενα χωρικά ύδατα των έξι μιλίων, η Ελλάδα κατά πάσα πιθανότητα θα απωλέσει το νόμιμο δικαίωμά της να επεκτείνει εκ των υστέρων τα χωρικά της ύδατα. Η επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 μίλια είναι (σύμφωνα με την διεθνή σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του Μοντέγκο Μπέι) δικαίωμα κάθε κράτους. Το έχουν ασκήσει όλες οι μεσογειακές χώρες. Και η Τουρκία στα βόρεια και νότια παράλια της. Μόνο η Ελλάδα δεν το έχει ασκήσει, λόγω του casus belli. Ας σημειωθεί, ότι εάν το ασκούσε σε μεγάλο βαθμό θα ακύρωνε αυτομάτως όλες σχεδόν τις τουρκικές μονομερείς διεκδικήσεις στο Αιγαίο.

Ο πρώην πρόεδρος, όμως, ενώ είναι πολύ τολμηρός στις προτάσεις του, αποφεύγει να πει ευθέως την γνώμη του γι' αυτό το κρίσιμο ζήτημα. Περιορίζεται στην διατύπωση ότι «η έκταση των χωρικών υδάτων είναι γνωστή, σύμφωνα με το Δίκαιο της Θαλάσσης». Τι σημαίνει αυτό; Πρέπει να πραγματοποιήσουμε την επέκταση στα 12 μίλια πριν κι ανεξαρτήτως από την παραπομπή; Πρέπει να διασυνδέσουμε την επέκταση με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας; Μήπως πρέπει να διαπραγματευθούμε με την Αγκυρα μία μικρότερου εύρους επέκταση ή την εφαρμογή χωρικών υδάτων διαφορετικού εύρους, αναλόγως της περιοχής; Ή μήπως πρέπει να θυσιάσουμε ολοκληρωτικά αυτό το δικαίωμα στο βωμό του κατευνασμού της Τουρκίας; Ο Γιώργος Παπανδρέου έθιξε δημοσίως το ζήτημα, αλλά κι αυτός μίλησε γενικά για επέκταση των χωρικών υδάτων αποφεύγοντας να γίνει συγκεκριμένος.

Όλα πλην «γκρίζων ζωνών»

Ο Κωστής Στεφανόπουλος γράφει: «Συνήθως ερωτάται: Ποιες διαφορές θα υποβληθούν στο Δικαστήριο; Απαντώ, όλες: τα χωρικά ύδατα και η έκτασή τους, η υφαλοκρηπίδα των νήσων και ο καθορισμός της μεταξύ των δύο χωρών και η αποστρατιωτικοποίηση των νήσων. Δεν γνωρίζω αν η είσοδος τουρκικών αεροπλάνων στο FIR Αθηνών, χωρίς την υποβολή σχεδίου πτήσεως, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κρίσεως του Δικαστηρίου ή του άλλου Διεθνούς Οργανισμού, του ICAO. Αν ναι, τότε και αυτή. Και

οι γκρίζες ζώνες; Όχι αυτές. Οι γκρίζες ζώνες ανήκουν στη φαντασία της Τουρκίας μόνον, όπως αποδεικνύεται από τη Συνθήκη της Λωζάννης, τον τρόπο της μακράς εφαρμογής της και το Ιταλο-Τουρκικό Πρωτόκολλο καθορισμού των θαλασσιών ορίων του 1932. Η δε διεθνής κοινότητα έχει αποδεχθεί ανέκαθεν το υπάρχον εδαφικό καθεστώς των νησίδων και βραχονησίδων».

Γιατί ο πρώην πρόεδρος αρνείται να παραπεμφθεί στη Χάγη και η τουρκική αξίωση για τις «γκρίζες ζώνες»; Σύμφωνα με τον δικό του ισχυρισμό κάθε τουρκική αξίωση είναι διαφορά και ως τέτοια πρέπει να κριθεί από το Δικαστήριο. Όπως γράφει, «τα πάσης φύσεως δικαιώματα κρίνονται ανέκαθεν από τα δικαστήρια, διεθνή ή επιχώρια, η δε Ελλάδα ως φιλειρηνικό κράτος προτιμά να υπερασπιστεί τα δικαιώματά της όχι με τη βία, αλλά με δικαστικά μέτρα». Επικαλούμενος το επιχείρημα ότι η διεκδίκηση αυτή «ανήκει στη φαντασία της Τουρκίας μόνο» αντιφάσκει με τον εαυτό του. Στην πραγματικότητα, ο Κωστής Στεφανόπουλος, εμμέσως πλην σαφώς, αξιολογεί τις τουρκικές επεκτατικές διεκδικήσεις σε θεμιτές και αθέμιτες. Και κατ' αυτόν τον τρόπο τις νομιμοποιεί πολιτικά, πλην εκείνης των «γκρίζων ζωνών».

Ισχυρίζεται, ότι «δεν έχουμε πολλά να φοβηθούμε από την προσφυγή στο Δικαστήριο». Η αλήθεια του ισχυρισμού του, όμως, δεν είναι τόσο αυτονόητη όσο την παρουσιάζει. Ειδικά όσον αφορά το κρίσιμο ζήτημα της αποστρατικοποίησης των ελληνικών νησιών του ανατολικού Αιγαίου. Η νομική θέση της Αθήνας σ' αυτό είναι ασθενής. Το μόνο της επιχείρημα είναι το κατοχυρωμένο στον χάρτη του ΟΗΕ γενικό δικαίωμα της αυτοάμυνας. Εάν αυτό το ζήτημα παραπεμφθεί στη Χάγη, η απόφαση θα είναι κατά πάσα πιθανότητα αρνητική. Υπενθυμίζουμε ότι η Ελλάδα εξόπλισε αυτά τα νησιά μετά την εισβολή στην Κύπρο και την έγερση των επεκτατικών διεκδικήσεων της Άγκυρας στο Αιγαίο. Διεκδικήσεις, οι οποίες υπογραμμίζονται από την ύπαρξη στα μικρασιατικά παράλια της τουρκικής στρατιάς του Αιγαίου και του τεράστιου αποβατικού στόλου. Ακριβώς επειδή υπάρχει ευθεία απειλή για την εθνική ασφάλεια και την εδαφική ακεραιότητα, η Αθήνα έχει αποδεχθεί την γενική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου, με την εξαίρεση αυτής της πτυχής.

Συμπεριλαμβάνοντας και το ζήτημα της αποστρατικοποίησης στο προς παραπομπή στη Χάγη πακέτο, ο πρώην πρόεδρος δείχνει να μην έχει συναίσθηση των καταστροφικών επιπτώσεων. Στην απίθανη περίπτωση, που τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου αποπλίζονταν, θα περιέρχονταν αυτομάτως σε καθεστώς ομηρίας και μαζί μ' αυτά ολόκληρη η Ελλάδα. Η διάχυτη ανασφάλεια θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε μετανάστευση και ανθρώπων και περιουσιών. Μόνο αθεράπευτα αφελείς μπορούν να πιστεύουν ότι μία

απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου θα καθιστούσε εν μία νυκτί την Τουρκία έναν καλοπροαίρετο γείτονα, όπως είναι η Ιταλία.

Ο πρώην πρόεδρος γράφει, ακόμα, ότι «ο εναέριος χώρος θα ρυθμισθεί σύμφωνα με τα χωρικά ύδατα κάθε χώρας». Τι ακριβώς εννοεί; Γιατί δεν λέει σαφώς εάν ο εθνικός εναέριος χώρος πρέπει να συρρικνωθεί από τα 10 μίλια στα έξι, ή εάν τα χωρικά πρέπει να επεκταθούν μέχρι τα 10 μίλια, ή τέλος εάν και τα δύο πρέπει να επεκταθούν μέχρι τα 12 μίλια; Προφανώς, υπονοεί πως υπάρχει αντίφαση στο γεγονός ότι έχουμε εναέριο χώρο 10 μιλίων και αιγιαλίτιδα ζώνη (αυτό που αποκαλούμε χωρικά ύδατα) έξι μιλίων. Το διεθνές δίκαιο προβλέπει σαφώς ότι ο εναέριος χώρος πρέπει να έχει εύρος όσο και η αιγιαλίτιδα ζώνη. Γι' αυτό και το Προεδρικό Διάταγμα του 1931 προβλέπει ότι η αιγιαλίτιδα ζώνη για τον αέρα είναι 10 μίλια και για όλες τις άλλες χρήσεις μικρότερη. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρόκειται για κάτι μοναδικό και ενδεχομένως παράδοξο, αλλά όχι για κάτι παράνομο. Γι' αυτό και επί πολλές δεκαετίες το καθεστώς αυτό είχε γίνει απ' όλους — μη εξαιρουμένης της Τουρκίας — δεκτό χωρίς αντιρρήσεις.

Ο Κωστής Στεφανόπουλος έχει βασικά δίκιο όταν θεωρεί το Διεθνές Δικαστήριο όργανο δικαίου κι όχι πολιτικό σώμα. Από την άλλη πλευρά, όμως, έχει αποδειχθεί εμπράκτως ότι εμφιλοχωρεί το πολιτικό κριτήριο. Πολύ περισσότερο όταν το συνυποσχετικό αφήνει περιθώρια. Αυτό, ωστόσο, θα μπορούσε να θεωρηθεί αποδεκτό ρίσκο. Το μεγάλο πρόβλημα για την Ελλάδα είναι ότι στην κρίση του Δικαστηρίου θα τεθούν αποκλειστικά και μόνο ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα. Κανένα τουρκικό. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η Αθήνα έχει μόνο να χάσει και η Άγκυρα μόνο να κερδίσει. Ο πρώην πρόεδρος καταλήγει στο άρθρο του ότι «αν δεν αναζητήσουμε λύση μέσω του Διεθνούς Δικαστηρίου, όλες οι εκκρεμότητες θα παραμείνουν εκκρεμείς, με τις γνωστές συνέπειες και τον κίνδυνο θερμού επεισοδίου». Είναι εμφανές και μόνο από την ανωτέρω διατύπωση, η καταλυτική επίδραση του φοβικού συνδρόμου που έχει προσβάλει τον κορμό της ελληνικής πολιτικής ελίτ. Η Αθήνα επιδιώκει ειλικρινώς την ύφεση, αλλά αυτή η επιδίωξη δεν μπορεί να λειτουργεί ως υποκατάστατο πολιτικής. Για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων δεν αρκεί η πρόθεση της μίας πλευράς. Απαιτείται και η βούληση της άλλης. Και εκεί ακριβώς υπάρχει κρίσιμο έλλειμμα.

Πόλεμος και ειρήνη

Το άρθρο του Κωστή Στεφανόπουλου και κυρίως η απαντητική επιστολή του στην κριτική που δέχθηκε, επανέφεραν στο προσκήνιο την κινδυνολογία περί πολέμου. Δέκα χρόνια πριν, στην κρίση των Ιμίων, η ελληνική κοινή γνώμη είχε βιώσει ένα αίσθημα εθνικής ταπείνωσης, το οποίο είχε

τροφοδοτήσει και σχετικές πολιτικές αντιδράσεις. Τότε, ο Κώστας Σημίτης, προσπαθώντας να καλύψει την πολιτική ολιγωρία και ανικανότητα της κυβέρνησής του, είχε απαντήσει στους επικριτές του με το ερώτημα: «μα πόλεμο θέλατε να κάνουμε;» Το ψευδές δίλημμα «πόλεμος ή ειρήνη» έχει γίνει η σημαία όλων εκείνων που υποστηρίζουν μία πολιτική κατευνασμού και μη αντίδρασης στις τουρκικές προκλήσεις. Μιας πολιτικής που κατά κανόνα καλύπτει το κυρίαρχο φοβικό σύνδρομο και τη συνακόλουθη πολιτική ολιγωρία.

Το επεισόδιο στην Κάρπαθο, βεβαίως, δεν είχε ούτε τις διαστάσεις ούτε και τις αρνητικές επιπτώσεις εκείνης της κρίσης. Λόγω της απώλειας του σμηναγού Κώστα Ηλιάκη, όμως, άφησε μία πολύ πικρή γεύση στην κοινή γνώμη. Και παρ' ότι όλοι συμφώνησαν με την ανάγκη να μη δοθεί συνέχεια στο επεισόδιο, το επιχείρημα περί πολέμου κατέβηκε από το ράφι. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για σοφιστεία. Για την ακρίβεια, για κραυγαλέο δείγμα λαϊκισμού σ' έναν τόσο ευαίσθητο τομέα, όπως είναι η εθνική ασφάλεια. Προφανώς κι αναμφίβολα, τον πρώτο λόγο στη διαχείριση κρίσεων έχει η διπλωματία. Για να είναι αποτελεσματική η διπλωματία, όμως, πρέπει αφενός να κινείται στο πλαίσιο μιας σαφούς εθνικής στρατηγικής κι αφετέρου να εδράζεται σε επαρκή εθνική ισχύ. Η ύπαρξη εθνικής ισχύος προϋποθέτει αξιόμαχες ένοπλες δυνάμεις, κοινωνική συνοχή, υψηλό φρόνημα, ακμαία οικονομία, αποφασιστικότητα της πολιτικής ηγεσίας και βεβαίως διπλωματικά ερείσματα στη διεθνή σκηνή.

Η Ελλάδα είναι χώρα που υπερασπίζεται το status quo στην περιοχή και επιδιώκει ειρηνικές διαδικασίες. Από την άλλη πλευρά, όμως, είναι κοινός τόπος ότι το έσχατο μέσο υπεράσπισης της εδαφικής ακεραιότητας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων ενός κράτους είναι η ένοπλη άμυνα. Κανένα κράτος δεν μπορεί εκ των προτέρων να την απορρίπτει, γιατί αυτό ισοδυναμεί με πολιτικό αφοπλισμό, ο οποίος οδηγεί σε συνεχείς υποχωρήσεις και φέρνει πλησιέστερα τον πόλεμο και την ήττα.

Ένας δεύτερος αγαπημένος ισχυρισμός όσων υποστηρίζουν την πολιτική της μη αντίδρασης είναι ότι οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις είναι ανίκανες να διεξαγάγουν έναν πόλεμο. Σύμφωνα με τα πιο έγκυρα διεθνή ινστιτούτα στρατηγικών μελετών, η Ελλάδα και η Τουρκία είναι σε θέση να καταφέρουν η μία στην άλλη στρατηγικής σημασίας πλήγματα. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το πολιτικο-οικονομικό κόστος μιας σύρραξης την καθιστά απαγορευτική και για τις δύο πλευρές. Δηλαδή, υπάρχει μία σταθερή βάση για απότροπή του πολέμου. Και επιπλέον, η ιστορία έχει διδάξει ότι μόνο όποιο κράτος είναι αποφασισμένο να υπερασπίσει τον εαυτό του συμβάλλει στην ειρήνη. Κανείς δεν πρόκειται να υπερασπίσει την Ελλάδα, εάν η ίδια δεν είναι σε θέση να υπερασπίσει τον εαυτό της. Το γεγονός ότι ανήκει στην Ευρω-

παϊκή Ένωση αποτελεί αναμφίβολα βαρυσήμαντο πολιτικό πλεονέκτημα, αλλά όχι και επαρκή αμυντική ασπίδα. Και επιτέλους, εάν η ελληνική πολιτική ελίτ είναι αποφασισμένη να μη χρησιμοποιήσει τις ένοπλες δυνάμεις για να υπερασπίσει την εδαφική ακεραιότητα της χώρας, δεν υπάρχει κανένας λόγος η κοινωνία να πληρώνει τόσα πολλά χρήματα για να συντηρεί αξιόμαχες ένοπλες δυνάμεις.

Πλαστά διλήμματα για την Χάγη

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, η Χάγη δεν είναι η εναλλακτική επιλογή στον πόλεμο. Επιπροσθέτως, το ίδιο το δίλημμα «ναι στη Χάγη ή όχι στη Χάγη» είναι πλαστό. Η Ελλάδα δεν διεκδικεί τίποτα από την Τουρκία για να προσφύγει. Είναι ανοικτή, βεβαίως, να συζητήσει την παραπομπή της μοναδικής νομικής διαφοράς, που είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει προηγηθεί η επέκταση των χωρικών υδάτων. Διαφορετικά, όπως ήδη προαναφέραμε, θα συντελεσθεί διά παραλείψεως εθνικό έγκλημα. Οι άλλες διαφορές είναι πολιτικού χαρακτήρα και πηγάζουν από τις μονομερείς τουρκικές διεκδικήσεις. Εάν η Άγκυρα θεωρεί ότι αδικείται, έχει την δυνατότητα να αναγνωρίσει τη γενική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου και να προσφύγει μονομερώς. Είναι δικό της πρόβλημα και δική της πρέπει να είναι η όποια πρωτοβουλία. Η Αθήνα έχει αναγνωρίσει τη δικαιοδοσία του (με μία επιμέρους εξαίρεση) και ως εκ τούτου είναι υποχρεωμένη να αποδεχθεί την κρίση του. Δεν είναι αυτή, όμως, που διεκδικεί για να ζητήσει η ίδια την παραπομπή.

Είναι αξιοθρήνητο το γεγονός ότι ο κορμός της ελληνικής πολιτικής ελίτ εκλιπαρεί για συνολική παραπομπή στη Χάγη, όταν η χώρα μας έχει μόνο να χάσει, επειδή στην κρίση του Δικαστηρίου θα τεθούν μόνο ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα και κανένα τουρκικό. Κι όταν, μάλιστα, η Άγκυρα για τους δικούς της λόγους αρνείται να αναγνωρίσει την δικαιοδοσία του. Όσο η Τουρκία δεν αναγνωρίζει το Διεθνές Δικαστήριο και δεν εγκαταλείπει τις επεκτατικές διεκδικήσεις της, η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να ζει με το πρόβλημα του κακού γείτονα και να το χειρίζεται όσο καλύτερα μπορεί. Εκτός κι αν ως έθνος αποφασίσουμε συνειδητά να εξαγοράσουμε την ύφεση με εθνικές παραχωρήσεις. Όποιος το υποστηρίζει αυτό, όμως, ας το πει ξεκάθαρα. Όλα τα άλλα, είναι προφάσεις εν αμαρτίαις και τρόποι της φοβισμένης ελληνικής πολιτικής ελίτ να απεχδυθεί των εθνικών ευθυνών της.

Δεν είναι τυχαίο ότι η ελληνική εξωτερική πολιτική είναι θολή. Και έχει θλωσει περισσότερο από τις αμφιλεγόμενες κινήσεις της Ντόρας Μπακογιάννη. Απ' αυτή την άποψη, η διαυγής παρέμβαση του προέδρου της Δημοκρατίας Κάρολου Παπούλια από την ακριτική Σύμη αποκτά μία ξεχω-

ριστή βαρύτητα: «Το πρόβλημα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας δεν είναι οι διαφορές που επικαλείται η Τουρκία, αλλά ο λόγος για τον οποίο τις επικαλείται. Ακόμη και αν βρισκόταν συμβιβασμός σε κάποιες από αυτές τις διαφορές... κανείς δεν εγγυάται ότι δεν θα προέκυπταν νέες διαφορές, ακριβώς επειδή δεν αναθεωρείται η στρατηγική επιδίωξη που τις κατασκευάζει».

Η αλήθεια είναι ότι η Άγκυρα δεν χάνει ευκαιρία να υπογραμμίζει με λόγια και πράξεις ότι διατηρεί ακέραιες τις επεκτατικές διεκδικήσεις της. Ακόμα και όταν είχε ζωτική ανάγκη το ελληνικό και κυπριακό «ναι» για να τεθεί σε ενταξιακή τροχιά (τέλη 2004), όχι μόνο δεν έκανε την οποιαδήποτε κίνηση καλής θέλησης αλλά και φρόντισε να εντείνει τις προκλήσεις της. Ουσιαστικά η Αθήνα έχει βάλει όλα τα αβγά της σ' ένα καλάθι.

Θεωρεί, ότι εγκλωβιζόμενοι στο πλαίσιο των ενταξιακών τους διαπραγματεύσεων, οι Τούρκοι θα υποχρεωθούν σταδιακά να εγκαταλείψουν την επιθετικότητα και τις επεκτατικές βλέψεις τους. Προς το παρόν τουλάχιστον, η προσδοκία αυτή δεν έχει επιβεβαιωθεί στην πράξη. Είναι αλήθεια, όμως, ότι η Άγκυρα έχει περιέλθει σε δυσχερή θέση, κυρίως λόγω της επίμονης άρνησής της να εφαρμόσει το πρωτόκολλο τελωνειακής ένωσης με την Κυπριακή Δημοκρατία.

Η υπαρξιακή αντίφαση του μετακεμαλικού καθεστώτος

Έχοντας τις «πλάτες» του αμερικανοβρετανικού άξονα και έχοντας κακομάθει από την ευνοϊκή μεταχείριση που η Ευρωπαϊκή Ένωση του επεφύλαξε στο παρελθόν, το μετακεμαλικό καθεστώς θεωρούσε ότι θα μπορούσε να ερμηνεύσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις «αλά τούρκα». Με άλλα λόγια, ότι θα μπορούσε να διαμορφώσει στην πράξη για τον εαυτό του ένα ειδικό καθεστώς υπό ένταξη χώρας. Τα πράγματα, όμως, δεν είναι τόσο εύκολα για τους γείτονες. Πρώτον, επειδή τα περιθώρια για εκπτώσεις, που είναι μεγάλα όταν μία χώρα βρίσκεται στα πρώτα στάδια της ενταξιακής της πορείας, στενεύουν πολύ όσο πλησιάζει στην τελική ευθεία. Και δεύτερον, επειδή το κλίμα για την τουρκική υποψηφιότητα έχει αλλάξει ριζικά εν όψει της προοπτικής ένταξης όχι μόνο στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, αλλά και στο επίπεδο των κυβερνήσεων.

Η εφαρμογή του πρωτοκόλλου για την τελωνειακή ένωση με την Κυπριακή Δημοκρατία είναι το πρώτο μεγάλο εμπόδιο για την Τουρκία. Το ζήτημα αυτό έχει την δική του αυτόνομη σημασία, αλλά, έτσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα, βγάζει στην επιφάνεια την θεμελιώδη αντίφαση του μετακεμαλικού καθεστώτος. Το πρώτο ενδεχόμενο είναι, κατόπιν των ευρωπαϊκών πιέσεων και με πολλές καθυστερήσεις να τεθεί σε τροχιά μετάλλαξης, ακυρώνοντας ουσιαστικά τον εαυτό του. Το δεύτερο είναι, μετά από

συνεχείς τριβές και εντάσεις με την Ε.Ε., οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις να παγώσουν και η προοπτική ένταξης να εκτραπεί de facto προς την κατεύθυνση μίας απροσδιόριστης ακόμα ειδικής σχέσης.

Μέχρι στιγμής, πάντως, η Άγκυρα δείχνει απρόθυμη ακόμα και να τηρήσει τα προσχήματα όσον αφορά την πορεία προσαρμογής της. Αυτό δεν αφορά μόνο τα ελληνικού ενδιαφέροντος θέματα. Αφορά και τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις. Σ' ό,τι αφορά το επίμαχο πρωτόκολλο, ο ίδιος ο Ταγίπ Ερντογάν έχει παλαιότερα δηλώσει ότι δεν πρόκειται ούτε να το στείλει στην Εθνοσυνέλευση για κύρωση, εάν δεν συνδυασθεί με την λεγόμενη άρση της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων, δηλαδή με την έμμεση πλην σαφή αναγνώριση του ψευδοκράτους. Τον ίδιο όρο επανέλαβε πολλές φορές και ο υπουργός Εξωτερικών Αμπντουλάχ Γκιουλ. Όπως συνηθίζει, η Άγκυρα ζητάει υψηλό αντάλλαγμα για να εκπληρώσει συμβατική της υποχρέωση!

Τέτοιου είδους δηλώσεις ενισχύουν περαιτέρω τις επιφυλάξεις των Ευρωπαίων για την σκοπιμότητα πλήρους ένταξης της Τουρκίας. Η μη εφαρμογή του πρωτοκόλλου δεν είναι λεπτομέρεια. Βρίσκεται στο DNA του κοινοτικού κεκτημένου. Δεν υπάρχουν, δηλαδή, περιθώρια για παρασπονδίες. Αναφερόμενος σ' αυτό το ζήτημα, ο επίτροπος για την διεύρυνση Όλι Ρεν απήθυνε τελευταία — όπως είπε — προειδοποίηση στην Άγκυρα και προανήγγειλε ότι η έκθεση της Κομισιόν για την πρόοδο της Τουρκίας (Οκτώβριος 2006) θα είναι αυστηρή.

Εκτροπή προς ειδική σχέση

Αναμφισβήτητα, ορισμένα κράτη-μέλη εκμεταλλεύονται την άρνηση της Άγκυρας να εφαρμόσει το πρωτόκολλο για να εγείρουν εμπόδια και τελικώς να εκτρέψουν την ενταξιακή πορεία της προς την κατεύθυνση μίας ειδικής σχέσης. Οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν το επιθυμούν, γιατί πιστεύουν — όχι αδικαιολόγητα — ότι εάν η Άγκυρα χάσει την προοπτική πλήρους ένταξης δεν θα έχει κίνητρο να αλλάξει συμπεριφορά. Και βεβαίως, τα ελληνοτουρκικά θα επανέλθουν εκ των πραγμάτων σε διμερές πλαίσιο, με τους Ευρωπαίους πιθανότατα σε ρόλο Ποντίου Πιλάτου.

Η σωστή αυτή εκτίμηση, ωστόσο, είναι μόνο η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή είναι αυτή, που έχει εξοριστεί από τον επίσημο λόγο στην Ελλάδα. Αυτός παρακάμπτει με επιπολαιότητα τις επιπτώσεις, που θα έχει για τα εθνικά συμφέροντα μία μελλοντική ένταξη της Τουρκίας. Αποσιωπάται το γεγονός ότι η Άγκυρα, λόγω των πολλών ψήφων που θα της εξασφαλίσει ο πληθυσμιακός όγκος της, θα είναι στο κέντρο του μηχανισμού λήψης αποφάσεων στην Ε.Ε. Με άλλα λόγια, η Αθήνα όχι μόνο θα χάσει το σημερινό πλεονέκτημά της, αλλά και θα βρεθεί συγκριτικά σε πολύ δυσμενή θέση. Πα-

ρακάμπτεται, επίσης, το γεγονός ότι έστω και μετά από μία μακρά μεταβατική περίοδο, θα ισχύσει η αρχή της ελεύθερης διακίνησης και οι Τούρκοι θα μπορούν να εγκατασταθούν ελεύθερα στα νησιά του Αιγαίου, ανατρέποντας ριζικά την πληθυσμιακή τους σύνθεση. Και μάλιστα, έχοντας το δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές, θα μπορούν σταδιακά να ελέγξουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Όλα αυτά μπορεί να φαίνονται μακρινά, αλλά δεν είναι. Τα 10, τα 20 και τα 30 χρόνια είναι πολλά για την ζωή ενός ανθρώπου, αλλά ως ιστορικός χρόνος είναι ασήμαντος. Ούτε μπορεί κανείς να επαναπαυθεί στην εκτίμηση ότι μέχρι τότε η Τουρκία θα έχει μετεξελιχθεί σ' έναν καλοπροαίρετο γείτονα! Μακάρι, αλλά η ιστορία δείχνει ότι τέτοιες μεταλλάξεις, στην καλύτερη περίπτωση παίρνουν πολύ χρόνο. Και εν τω μεταξύ προκαλούνται τετελεσμένα. Το πιθανότερο είναι, όμως, ότι τίποτα απ' αυτά δεν πρόκειται να συμβεί, γιατί ο ευρωτουρκικός «αρραβώνας» δύσκολα θα εξελιχθεί σε «γάμο». Όχι μόνο, επειδή αρκετές χώρες-μέλη προσπαθούν εμμέσως πλην σαφώς να τον τορπιλίσουν, αλλά και επειδή η ίδια η Άγκυρα δεν είναι καθόλου διατεθειμένη να προσαρμοσθεί ακόμα και στα πιο στοιχειώδη.

Ακόμα κι αν συμφωνούσαμε με την μονοδιάστατη εκτίμηση ότι η ειδική σχέση είναι το κακό και η πλήρης ένταξη της Τουρκίας το καλό σενάριο για τα ελληνικά συμφέροντα, δεν εξαρτάται από την Αθήνα η έκβαση των εξελίξεων. Το παιχνίδι αυτό την υπερβαίνει. Ο αυτοεγκλωβισμός στον ρόλο του απζέντη της τουρκικής ένταξης την αφοπλίζει. Ενδεικτικές οι άνευ όρων, συνεχείς και κατηγορηματικές διαβεβαιώσεις Ελλήνων αξιωματούχων ότι υποστηρίζει την ευρωπαϊκή προοπτική της γείτονος. Όπως ενδεικτική είναι και μία σύγκρισή τους με την ξεκάθαρη δήλωση του νέου Κύπριου υπουργού Εξωτερικών Γιώργου Λιλλήκα: «Εάν και εφόσον η Τουρκία ανταποκρίνεται θετικά, η στήριξή μας θα συνεχίσει. Εάν διατηρήσει την αρνητική στάση, που σήμερα παρουσιάζει, τότε κάθε άλλο παρά δεδομένη πρέπει να θεωρείται η δική μας στήριξη».

Η Αθήνα αποφεύγει επιμελώς να συμπράξει μ' όσους εταίρους επικαλούνται την άρνηση της Άγκυρας να εφαρμόσει το πρωτόκολλο για να την πιέσουν. Με το επιχείρημα ότι αυτοί οι εταίροι επιδιώκουν την ειδική σχέση. Εκτός αυτού, αποφεύγει να θέσει θεμιτούς όρους και να εκμεταλλευθεί την συγκυρία για να αποσπάσει τα αντίστοιχα ανταλλάγματα, όπως π.χ. την άρση του casus belli. Με την τακτική της αυτή, η ελληνική πλευρά υπονομεύει στην πράξη τη δική της στρατηγική, αφού κακομαθαίνει και αποθρασύνει το «θηρίο», παρά το «εξημερώνει». Επιπλέον, οι ευκαιρίες που άφησε να περάσουν ανεκμετάλλευτες, δεν θα επανέλθουν. Δεδομένου ότι ο αρχικός ενθουσιασμός των Τούρκων σιγά-σιγά μαραίνεται και το σενάριο της ειδικής σχέσης έχει τεθεί επί τάπητος, θα είναι ολοένα και λιγότερο διατεθειμένοι

να κάνουν δήματα πίσω σ' ό,τι αφορά τις επεκτατικές διεκδικήσεις τους. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι ευκαιρίες θα είναι ολοένα και μικρότερες.

Η Λευκωσία παίρνει ξανά την σκυτάλη

Μέσα σ' αυτό το μάλλον ρευστό πολιτικό περιβάλλον, πραγματοποιήθηκε στις αρχές Ιουνίου 2006 το Συμβούλιο Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία. Πρόθεση της Άγκυρας, αλλά και του Λονδίνου, ήταν η έγκριση του πρώτου (και ανώδυνου) από τα 35 κεφάλαια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων (για την έρευνα και τεχνολογία) να προσλάβει χαρακτηριστήρα πανηγυρικής επιβεβαίωσης της ευρωπαϊκής πορείας των γειτόνων μας. Την παράσταση χάλασε η Κύπρος. Στην διαδικασία διαμόρφωσης της κοινής θέσης των «25» εν όψει του Συμβουλίου Σύνδεσης, η Λευκωσία απείλησε με την άσκηση βέτο επικαλούμενη το γεγονός ότι η προς ένταξη χώρα αρνείται να εκπληρώσει τις συμβατικές της υποχρεώσεις και ιδιαιτέρως την εφαρμογή του πρωτοκόλλου τελωνειακής ένωσης και του συνεπαγόμενου ανοίγματος των λιμανιών και των αεροδρομίων της στα κυπριακά πλοία και αεροπλάνα.

Υπενθυμίζουμε, ότι στην σύνοδο κορυφής του Δεκεμβρίου 2004 ο Τάσος Παπαδόπουλος είχε υποστηρίξει ότι είναι παράλογο να δοθεί στην Τουρκία ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων, χωρίς να έχει προηγουμένως αναγνωρίσει ένας κράτος-μέλος. Τότε, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε δεσμευθεί να θέσει ως όρο την εφαρμογή του πρωτοκόλλου τελωνειακής ένωσης, που οδηγεί σε de facto αναγνώριση. Το ίδιο σκληρικό είχε επανεληφθεί και στις παραμονές της 3ης Οκτωβρίου 2005, ημέρα που είχε ορισθεί για την τυπική έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Μετά από την μονομερή δήλωση της Άγκυρας, με την οποία επαναλάμβανε επισήμως την άρνησή της να εκπληρώσει την συμβατική της υποχρέωση, οι «25» υιοθέτησαν την γνωστή Αντιδήλωση (21-9-2005), με την οποία έθεσαν συγκεκριμένους όρους. Η κυπριακή πλευρά επανήλθε, επειδή ακριβώς η Τουρκία συνεχίζει να μην τους εκπληρώνει.

Κατά συνέπεια, η απειλή άσκησης βέτο εκ μέρους της Λευκωσίας δεν ήταν ούτε κεραυνός εν αιθρία, ούτε διπλωματικός τυχοδιωκτισμός. Όσοι, μάλιστα, έσπευσαν να κατηγορήσουν την Κύπρο για κατάχρηση του θεσμικού της δικαιώματος, θα έπρεπε να θυμηθούν αυτά που οι ίδιοι έλεγαν τον Δεκέμβριο 2004 και τον Σεπτέμβριο-Οκτώβριο 2005. Τότε, υποστήριζαν ότι η Αθήνα και η Λευκωσία δεν έπρεπε να πιέσουν τα πράγματα, γιατί έχουν την δυνατότητα άσκησης βέτο στο άνοιγμα και στο κλείσιμο καθενός από τα 35 κεφάλαια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Όταν ήλθε η ώρα,

επέσειαν τον πέλεκυ της υποτιθέμενης διπλωματικής απομόνωσης!

Η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Όχι μόνο στο θεσμικό επίπεδο, αλλά και στο πολιτικό. Είναι πια αρκετές οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, που επιδιώκουν η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας να εκτραπεί σε μία ειδική σχέση. Γι' αυτό και έχουν την τάση να είναι ιδιαιτέρως αυστηρές στους ελέγχους για την εκπλήρωση των κριτηρίων. Και βεβαίως, θεωρούν δώρο την λογική απαίτηση της Λευκωσίας. Το συμπέρασμα είναι ότι όσες εκπτώσεις κι αν γίνουν, ο δρόμος των Τούρκων προς την Ευρώπη θα καθίσταται ολοένα και πιο δύσβατος όσο αυτοί αρνούνται να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Αυτό ισχύει γενικά, αλλά και ειδικά για τα ελληνικού ενδιαφέροντος ζητήματα. Υπό την προϋπόθεση, όπως έχουμε προαναφέρει, ότι οι άμεσα ενδιαφερόμενες πρωτεύουσες θα το απαιτήσουν.

Δυστυχώς, η Ελλάδα έχει πολύ χαμηλές επιδόσεις σ' αυτό το επίπεδο. Αντιθέτως, η Κύπρος, παρ' ότι διαθέτει πολύ μικρότερο ειδικό βάρος, με την στάση της απέδειξε εμπράκτως ότι υπάρχει κι άλλη, πιο αποδοτική διπλωματική τακτική. Επικαλούμενη την συνεχιζόμενη άρνηση των Τούρκων να εφαρμόσουν το πρωτόκολλο για την τελωνειακή ένωση και να ομαλοποιήσουν τις σχέσεις τους μαζί της, χρησιμοποίησε την απειλή του βέτο για να διαπραγματευθεί σοβαρά και να αποσπάσει αξιόλογο αντάλλαγμα. Αυτό και τελικώς συνέβη. Ο συμβιβασμός που προέκυψε, επιτρέπει στην Λευκωσία να επανέλθει το φθινόπωρο 2006 από πολύ πιο ισχυρή διπλωματική θέση. Η Άγκυρα κέρδισε λίγο χρόνο, αλλά η θηλιά στο λαιμό της έσφιξε λίγο περισσότερο. Θα μπορούσε, ίσως, να έχει σφίξει νωρίτερα και πιο πολύ. Με την Αθήνα, όμως, να είναι μάλλον απρόθυμη να στηρίξει ενεργά την κυπριακή διπλωματία, το αποτέλεσμα κρίνεται θετικό. Και αποδεικνύει ότι η δυναμική διεκδίκηση και η ευελιξία μπορούν να συνδυασθούν.

Ρήγμα στον άξονα Αθήνας-Λευκωσίας

Ο διαφορετικός τρόπος, με τον οποίο πολιτεύονται Λευκωσία και Αθήνα έχει τροφοδοτήσει την φιλολογία για ρήγμα στις σχέσεις των δύο ελληνικών κρατών. Η αλήθεια είναι ότι οι σχέσεις επισκιάζονται από μία ανομολόγητη, αλλά ορατή διά γυμνού οφθαλμού επιφύλαξη, εάν όχι καχυποψία, η οποία πηγάζει από τις αποκλίνουσες πολιτικές προτεραιότητες των δύο πλευρών. Ο Τάσος Παπαδόπουλος επιδιώκει να ασκήσει την θεσμική δυνατότητα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αποσπάσει σε πρώτη φάση την τελωνειακή ένωση και σε δεύτερη φάση να υποχρεώσει την Άγκυρα σε κάποιου είδους διπλωματική αναγνώριση της Κύπρου. Με άλλα λόγια, εκμεταλλεύεται την ευρωπαϊκή φιλοδοξία της Άγκυρας για να ακυρώσει, ή τουλάχιστον να υπονομεύσει καίρια την πολιτική της στο Κυπριακό.

Αντιθέτως, η πολιτική προτεραιότητα της Αθήνας είναι αφενός να κρατήσει την Τουρκία σε τροχιά ένταξης κι αφετέρου — λόγω του φοβικού συνδρόμου — να «εξαγοράσει» την ύφεση στις διμερείς σχέσεις. Γι' αυτό και ακολουθεί μία κατευναστική πολιτική, η οποία δεν αφήνει περιθώρια για σοβαρή διεκδικητική διπλωματία. Αυτός είναι ο λόγος, που έχουμε φθάσει στο σημείο η Άγκυρα σήμερα να έχει αρχίσει τις ενταξιακές της διαπραγματεύσεις, χωρίς να έχει άρει την απειλή πολέμου προς χώρα-μέλος! Αυτός είναι ο λόγος, που δεν έχει κάνει ούτε το πιο ανώδυνο για την ίδια βήμα, όπως είναι η επαναλειτουργία της θεολογικής σχολής στην Χάλκη. Και γι' αυτό, βεβαίως, ευθύνεται το γεγονός πως οι ελληνικές κυβερνήσεις απέφυγαν να διασυνδέσουν τα αλληπάλληλα «ναι» τους με συγκεκριμένους, ρεαλιστικούς και ευρωπαϊκού χαρακτήρα όρους.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, τα δύο ελληνικά κράτη έχουν αρχίσει να μην λειτουργούν ως άξονας στο εσωτερικό της Ε.Ε. Με το βολικό επιχείρημα ότι τώρα που είναι πλήρες μέλος η Κύπρος πρέπει να χειραφετηθεί από την κηδεμονία του «εθνικού κέντρου», η Αθήνα παίρνει αποστάσεις και παίζει τον ρόλο του θετικά διαχειμένου προς την Λευκωσία τρίτου. Είναι αλήθεια ότι έχουν επινοηθεί ενδιαφέροντα επιχειρήματα για την διπλωματική χρησιμότητα της — υπό διαμόρφωση ακόμα — νέας αυτής σχέσης. Το πραγματικό κίνητρο, όμως, είναι ότι η ελλαδική πολιτική ελίτ ψάχνει τρόπο να απεκδυθεί — όσο της είναι επιτρεπτό — των εθνικών της ευθυνών σ' αυτό το μέτωπο. Η ολιγωρία ή η υπεκφυγή δεν βοήθησε ποτέ κανέναν. Η ελλαδική πολιτική ηγεσία αντί να ψάχνει τον από μηχανής θεό, θα πρέπει να αναλάβει — επιτέλους — τις ιστορικές της ευθύνες.